

Дерев'янюк Б.В. Особливості надання фінансових послуг кредитними спілками. *Законодавство України про фінансові послуги: питання адаптації до права Європейського Союзу*: матер. Науково-практичного круглого столу (Суми, 15 січня 2021 р.). Суми: Сумський державний університет, 2021. С. 46–49.

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ КРЕДИТНИМИ СПІЛКАМИ

**Дерев'янюк Богдан Володимирович,
доктор юридичних наук, професор**

Кредитні спілки є специфічними суб'єктами, що надають фінансові послуги – суб'єктами господарювання з особливим статусом. Діяльність таких суб'єктів регулюється Законом України «Про кредитні спілки» від 20 грудня 2001 року № 2908-III. За ним кредитною спілкою є неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки [1].

Кредитна спілка є фінансовою установою, виключним видом діяльності якої є надання фінансових послуг, передбачених названим Законом. Діяльність кредитної спілки пов'язана із отриманням грошових коштів від своїх членів та надання їх у кредит як членам, так і іншим особам, використання їх іншим, визначеним у Законі України «Про кредитні спілки» способом з метою одержання доходу. Перші кредитні спілки, що створювалися у різних державах світу у схожому на сучасний вигляді приблизно 100 років тому мали схожість із касами взаємодопомоги і передбачали надання кредитів одним своїм членам за рахунок депозитів інших. Членами кредитної спілки можуть бути громадяни, іноземці та особи без громадянства, що постійно проживають на території держави. І в першу чергу діяльність кредитної спілки покликана забезпечувати їхні потреби у кредитних коштах, а уже у другу чергу отримання доходу. У тому числі за рахунок цього доходу передбачається виконання основного завдання діяльності кредитної спілки.

Майно кредитної спілки включає внески членів, доходи від своєї діяльності, благодійні та інші можливі надходження, не заборонені законодавством. Але крім майна самої кредитної спілки вона може використовувати і внески (вклади) на депозитні рахунки своїх членів, що належать їм на праві приватної власності. Ці кошти використовуються для

Деревянко Б.В. Особливості надання фінансових послуг кредитними спілками. *Законодавство України про фінансові послуги: питання адаптації до права Європейського Союзу*: матер. Науково-практичного круглого столу (Суми, 15 січня 2021 р.). Суми: Сумський державний університет, 2021. С. 46–49.

надання кредитів членам кредитної спілки, а у разі наявності тимчасово вільних коштів членів кредитної спілки - можуть розміщуватися спілкою на депозитних рахунках в установах банків, які мають ліцензію на право роботи з вкладами громадян, і в об'єднаній кредитній спілці, а також у державні цінні папери.

Сьогодні в економічно розвинених державах із значною історією розвитку фінансових послуг, зокрема і тих, що надаються кредитними спілками, останні залучають гроші у вигляді внесків у своїх членів під невеликі відсотки і під трохи вищі відсотки надають ці гроші у кредит іншим членам. Зазвичай у таких державах членам спілки багато заробити на депозитах навряд чи вийде. Люди у більшій мірі вступають до кредитних спілок з метою отримання у майбутньому кредитів під невисокі відсотки. Зазвичай у таких державах у переважній більшості кредитних спілок доходи від депозитів є нижчими, ніж у банках. Так само нижчими є і ставки по кредитах.

В Україні кредитні спілки часто пропонують відсоток по депозитах дещо вищий, ніж у банків. Але так само вищими можуть бути і відсотки по кредитах. Особливо це стосується кредитів для осіб, які не є членами кредитної спілки. Взагалі українські кредитні спілки зайняли свою нішу у мікрокредитуванні, надаючи кредити у розмірі не більше декількох тисяч гривень. Часто такі кредити надаються під заставу побутової техніки, ювелірних виробів тощо. У таких випадках кредитні спілки є конкурентами ломбардів.

Перевагою кредитної спілки над банком є її некомерційний статус, що дозволяє їй не платити податок на прибуток, здійснюючи такі самі депозитні та кредитні операції. Проте некомерційний статус кредитної спілки має гібридний характер. Він визначається двома критеріями віднесення чи невіднесення суб'єкта господарювання до комерційного – отримання грошових коштів за продаж товару, надання послуги, виконання роботи та цільове використання цих грошей. Другий критерій вказує, що якщо гроші розподіляються між засновниками (власниками майна) суб'єкта господарювання, то він є комерційним. Якщо гроші ідуть на забезпечення основної діяльності суб'єкта і не розподіляються між його засновниками (власниками майна), то такий суб'єкт є некомерційним.

Через застосування другого критерію не лише кредитні спілки, але й товарні біржі, торгово-промислові палати, релігійні організації, благодійні фонди, політичні партії та інші суб'єкти отримують гроші, які часто називаються

Деревянко Б.В. Особливості надання фінансових послуг кредитними спілками. *Законодавство України про фінансові послуги: питання адаптації до права Європейського Союзу*: матер. Науково-практичного круглого столу (Суми, 15 січня 2021 р.). Суми: Сумський державний університет, 2021. С. 46–49.

законодавством доходом, вважаються некомерційними організаціями. Пунктом 1 статті 1 Закону України «Про кредитні спілки» передбачено, що кредитна спілка – це неприбуткова організація. А пунктом 2 цієї ж статті передбачено, що кредитна спілка є фінансовою установою, виключним видом діяльності якої є надання фінансових послуг, передбачених Законом України «Про кредитні спілки» [1] (виникає питання «чи можуть фінансові послуги надаватися безоплатно без мети отримання прибутку») [2, с. 239]. Очевидно що не можуть. І навряд чи усі члени українських кредитних спілок розраховують на отримання дешевого кредиту. Скоріше вони розглядають таку можливість другорядною, а першопричиною вважають отримання певних грошей за користування інших осіб їхніми грошима, збільшення розміру своєї частки тощо. Надання фінансових послуг, ідентичних послугам комерційних банків та ломбардів, робить їх прямими конкурентами. І кредитні спілки мають перевагу у відсутності зобов'язання сплачувати податок на прибуток.

Сьогодні держава відчуває серйозний дефіцит фінансів. Можливо тому застосовуються непопулярні заходи у вигляді підвищення вартості комунальних послуг, запровадження нових податків тощо (з 1 січня 2021 року підвищується вартість електроенергії для населення). У такій ситуації виникає питання «чому держава має надавати фінансові пільги кредитним спілкам, які в цілому не впоралися із завданням, для виконання якого їх було запроваджено у правове поле України?». Кредитні спілки працюють на ринку споживчого мікрокредитування, обслуговуючи у переважній більшості сторонніх осіб та надаючи дорожчі кредити у порівнянні із банками. А основним завданням кредитних спілок має бути забезпечення потреб своїх членів у недорогих кредитах хоча б середнього розміру і переважно з метою організації та підтримки бізнесу. А тому можна пропонувати залишити, а то й підвищити масштаби підтримки великих кредитних спілок, що хоча б на 50% виконують наведене вище завдання. При цьому невеликі кредитні спілки, які по суті виконують роль ломбардів, не повинні мати пільги з оподаткування податком на прибуток. Вони і так матимуть переваги перед ломбардами хоча б у ширшому виборі організаційно-правових форм суб'єкта господарювання. Найпростіший варіант реалізації запропонованого – позбавити кредитні спілки некомерційного статусу з можливістю отримання пільги в оподаткуванні прибутку тими кредитними спілками, що не менш як 50% своїх кредитів надають власним членам для старту

Дерев'янку Б.В. Особливості надання фінансових послуг кредитними спілками. *Законодавство України про фінансові послуги: питання адаптації до права Європейського Союзу*: матер. Науково-практичного круглого столу (Суми, 15 січня 2021 р.). Суми: Сумський державний університет, 2021. С. 46–49.

та розвитку власного бізнесу під відсотки, що не перевищують середній відсоток за кредитами 20 найбільших комерційних банків України, визначений на 1 січня відповідного календарного року.

Література:

1. Про кредитні спілки: Закон України від 20 грудня 2001 року № 2908-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 15. Ст. 101.
2. Дерев'янку Б.В. Послуги у сфері освіти: правове регулювання: монографія / Б.В. Дерев'янку; МВС України, Донецький юридичний інститут. Донецьк: Видавничий дім "Кальміус", 2013. 387 с.